JV/MRL 28.10.2022

Maatalousjaosto
stiina.hyrri@eduskunta.fi

Varsinais-Suomen liiton asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostolle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023. Asiantuntijalausunnon teemana on Saaristomeri-ohjelman rahoituksen riittävyys.

Saaristomeri-ohjelma käynnistyi 29.4.2021 valtioneuvoston puoliväliriihessä. Ohjelman tavoitteena on poistaa Saaristomeren valuma-alueen hajakuormitus viimeisimpänä Suomen kohteena Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien listalta. Tavoite on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2027 mennessä.

Saaristomeren ravinnevalumasta yli 80 % tulee maataloudesta. Saaristomeri-ohjelman ensimmäisessä vaiheessa on valmistunut Saaristomeren hot spot -tiekartta, jossa on arvioitu nykyisten maatalouden vesiensuojelutoimenpiteiden riittävyyttä. Tiekartta tunnistaa kymmenen keskeistä vesiensuojelutoimenpidettä, joiden toteutuksessa ja rahoituksessa on vielä puutteita. Tarvittava vuosittainen Saaristomeri-ohjelman tiekartan rahoitus on vähintään 18 miljoonaa euroa.

Merkittävä osa tarvittavista toimenpiteistä ja Saaristomeri-ohjelman rahoituslähteistä on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Näitä ovat muun muassa lannan siirron edistäminen, orgaanisten lannoitteiden käytön lisääminen, lannoituksen kehittäminen, peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen ja maanparannusaineiden käytön laajentaminen. Maa- ja metsätalousministeriöllä ei kuitenkaan ole vuoden 2023 talousarvioesityksessä erikseen Saaristomeren suojeluun korvamerkittyä rahoitusta. Toimenpiteisiin soveltuvaa rahoitusta vuodelle 2023 on olemassa, mutta rahoitus on valtakunnallista ja hajallaan eri rahoituslähteissä. Rahoituksen kohdistumista Saaristomereen on tästä syystä mahdotonta arvioida.

Toimenpiteiden täysimääräistä toteuttamista haastaa niiden vapaaehtoisuus. Toimien riippuvuus hanketoimijoiden ja viljelijöiden aktiivisuudesta sekä selkeän vastuutahon puuttuminen vesiensuojelun lainsäädännössä vaikeuttaa Saaristomeri-ohjelman toteuttamista. Vuoden 2023 alusta voimaan tuleva fosforiasetus tuo mukanaan kaikkea peltoalaa koskevan fosforisääntelyn, mikä on oikea askel kohti tarvittavaa velvoittavuutta.

Toimenpiteiden vaikuttava kohdentaminen edellyttää peltolohkojen fosforiluvun käyttöä. Tällä hetkellä P-luvut eivät ole olleet viranomaisten ja tutkimuksen käytössä. Ravinnevalumista valtaosa tulee vesistöihin korkean P-luvun peltolohkoilta, joita on vain noin 10–20 % peltoalasta, minkä johdosta kustannustehokas toimenpiteiden kohdentaminen edellyttää fosforilukujen hyödyntämistä.

Varsinais-Suomen liitto
PL 273, 20101 Turku
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi

Vuonna 2023 alkavalla uudella maatalouspolitiikan (CAP) tukikaudella ympäristötukien kohdentaminen uhkaa entisestään heikentyä. Pellon talviaikaisesta kasvipeitteisyydestä ei enää kuluneen kauden lailla makseta korkeampaa tukea etelä- ja länsirannikon kohdentamisalueella. Jos tukitasot Saaristomeren valuma-alueella laskevat, uhkaa se vähentää kasvipeitteistä peltopinta-alaa Saaristomeren valuma-alueella. CAP-tukijärjestelmä on talviaikaisen kasvipeitteisyyden osalta avattava ja laadittava kasvipeitteisyydelle korkeamman tuen kohdentamisalue vesiensuojeluperustein.

Ravinteiden uudenlaiseen hyödyntämiseen tulee kannustaa fosforirajojen lisäksi Saaristomeren valuma-alueelle kohdennettavalla lannan kierrätys- ja kuljetustuella. Valmisteltavana oleva ravinnekiertotuki on tarpeellinen väline lannan kierrätyksen edistämisessä. Tarpeeton tukivälineen sitominen biokaasutuotantoon uhkaa kuitenkin vesittää muiden orgaanisia lannoitteita kehittävien toimijoiden hankkeet. Ravinnekiertotuki tulee kohdistaa kaikille orgaanisia lannoitteita kehittäville toimijoille.

Rahoituksen lisäksi toimenpiteiden toteutumisen tiellä on myös lainsäädännöllisiä esteitä. Tiekartan vaikuttavimmaksi arvioitu toimenpide maanparannusaineiden käytön laajentaminen edellyttää paitsi kipsin rahoituksen turvaamista vuodesta 2024 eteenpäin myös lainsäädäntöön muutoksia. Saaristomeren valuma-alueen laajamittainen kipsikäsittely edellyttää luomupeltojen käsittelyä. Nykyisellä sääntelyllä kipsiä ei ole mahdollista levittää luomupelloille, joita on jo noin 10 % valuma-alueen peltopinta-alasta. Sivutuotekipsin luomukäyttö edellyttää Euroopan unionin lainsäädäntömuutosta.

Maanparannusaineiden käytön laajentaminen rakennekalkkiin ja puukuituun edellyttää lisäksi valtiotukisääntelyn ongelmien ratkomista. Rakennekalkille ja puukuidulle on tarpeen saada kansallinen CAP:n ulkopuolelta maksettava tuki.

Maatalouden ravinnevalumien rajoittamisen lisäksi meressä olevien ravinteiden hyödyntämistä tulee vauhdittaa. Järviruovikon niitto edellyttää nykyisen luvitusmenettelyn yksinkertaistamista ja yhteistyötä usean ministeriön välillä.

Kari Häkämies
Varsinais-Suomen liiton maakuntajohtaja

Varsinais-Suomen liitto

PL 273, 20101 Turku
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi